

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1859

Vragen van de leden **Van Raan** en **Van Esch** (beiden PvdD) aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *het toevoegen van klimaatlessen aan het onderwijscurriculum in Nieuw-Zeeland* (ingezonden 16 januari 2020).

Antwoord van Minister **Slob** (Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media) en van Minister **Van Engelshoven** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 21 februari 2020).

Vooraf

De regering vindt duurzaamheid een belangrijk thema, ook voor het onderwijs. Het thema komt dan ook in het huidige curriculum van het funderend onderwijs aan bod, en ook in het kader van de integrale curriculumherziening (Curriculum.nu) zal gewaarborgd worden dat in het onderwijs voldoende aandacht is voor duurzaamheid. Bij de doorontwikkeling van de voorstellen van Curriculum.nu laten de daarbij betrokken partijen zich vanzelfsprekend graag inspireren door goede voorbeelden uit andere landen. Na eerdere Kamervragen van het lid Van Raan over het initiatief van de Italiaanse regering om in het onderwijs meer aandacht te besteden aan het klimaat («klimaatlessen»), worden in onderhavige vragen voorstellen van de Nieuw-Zeelandse regering onder onze aandacht gebracht. Weliswaar kunnen we niet ingaan op elk verzoek om een (nieuw) thema in het curriculum in andere landen intensief te bestuderen en onder de aandacht te brengen van Nederlandse scholen – daarom worden dergelijke vragen hierna op hoofdlijnen beantwoord – dat laat echter onverlet dat de regering het belangrijk vindt dat in het curriculum aandacht is voor duurzaamheid en klimaat.

Vraag 1

Kent u het bericht «New Zealand schools to teach students about climate crisis, activism and «eco anxiety»; Changes to the curriculum will put the country at the forefront of climate crisis education worldwide»?¹

Antwoord 1

We hebben kennis genomen van dit bericht.

¹ <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/13/new-zealand-schools-to-teach-students-about-climate-crisis-activism-and-eco-anxiety>

Vraag 2

Kunt u een inhoudelijk overzicht verschaffen van de Nieuw-Zeelandse plannen om lesmateriaal aan te bieden over de klimaatcrisis, activisme, duurzaamheid en psychologische effecten van de klimaatcrisis?

Antwoord 2

Voor een dergelijk overzicht verwijs ik u naar de website van het Nieuw-Zeelandse Ministerie van onderwijs: <http://nzcurriculum.tki.org.nz/Curriculum-resources/Education-for-sustainability>. Op deze website is zeer veel informatie te vinden over de plannen en maatregelen van de Nieuw-Zeelandse regering op dit gebied.

Vraag 3

Wat vindt u van de Nieuw-Zeelandse plannen om lesmateriaal aan te bieden over de klimaatcrisis, activisme, duurzaamheid en psychologische effecten van de klimaatcrisis?

Antwoord 3

In Nieuw-Zeeland wordt door de landelijke overheid kennelijk een andere sturingswijze gehanteerd ten aanzien van het onderwijs, met een grotere rol voor de overheid ten aanzien van de inrichting, het «hoe», dan we in Nederland met elkaar hebben afgesproken. Het aanbieden van lesmateriaal door de overheid past dan binnen het sturingsmodel dat in Nieuw-Zeeland geldt. Daar hebben wij geen oordeel over.

Vraag 4

Welke onderdelen van de Nieuw-Zeelandse plannen om lesmateriaal aan te bieden over de klimaatcrisis, activisme, duurzaamheid en psychologische effecten van de klimaatcrisis acht u geschikt om over te nemen en te vertalen naar het Nederlands? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

Gezien de vrijheid van onderwijs de autonomie van scholen en de professionele ruimte van leraren, past ons terughoudendheid bij het geven van een oordeel over de inhoud van lesmateriaal. Dat laat onverlet dat het scholen en leraren vrij staat kennis te nemen en gebruik te maken van de in Nieuw-Zeeland ontwikkelde materialen. De materialen zijn gratis te downloaden vanaf de hierboven genoemde website van het Nieuw-Zeelandse Ministerie van onderwijs. Ook in het kader van het interdepartementale programma *DuurzaamDoor*, waarin netwerken uit het onderwijs die zich inzetten voor de thematiek van duurzaamheid worden ondersteund, kan op deze materialen gewezen worden.

Vraag 5

Bent u bereid om de Nieuw-Zeelandse lesmaterialen op te vragen en ter beschikking te stellen aan het Nederlandse onderwijsveld? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Nee, dat is niet nodig. De betreffende lesmaterialen zijn gratis beschikbaar op de website van het Nieuw-Zeelandse Ministerie van onderwijs.²

Vraag 6

Kunt u meer informatie verschaffen over de pilot op een school in Christchurch die mede ten grondslag ligt aan de Nieuw-Zeelandse plannen?³

Antwoord 6

Nee, wij beschikken niet over uitgebreide informatie over de in het aangehaalde Guardian-artikel genoemde pilot.

² <http://nzcurriculum.tki.org.nz/Curriculum-resources/Education-for-sustainability/Tools-and-resources>

³ <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/13/new-zealand-schools-to-teach-students-about-climate-crisis-activism-and-eco-anxiety>

Vraag 7

Kunt u een overzicht verschaffen van vergelijkbare Nederlandse ervaringen met dergelijke pilots en initiatieven op het gebied van lesmateriaal over de klimaatcrisis, activisme, duurzaamheid en psychologische effecten van de klimaatcrisis?

Antwoord 7

Het ondersteunen van initiatieven op het gebied van duurzaamheid, voor scholen en netwerken die hier aandacht aan willen besteden, vindt plaats in het kader en onder regie van het interdepartementale programma *Duurzaam-Door*. Dit kan gaan om symposia, studiedagen, workshops van en voor leerkrachten en docenten, zoals bijvoorbeeld in het netwerk Duurzaam MBO of Duurzame Pabo. Het kan ook gaan om het (laten) ontwikkelen van additionele lesmaterialen, projecten en excursies in gezamenlijkheid tussen scholen, NGO's en NME-diensten. Daarnaast worden middels ICT-applicaties, -toepassingen en -instrumenten als *Groen Gelinkt* en *(Groen) Kennisnet* good practices en voorbeeldmaterialen ontsloten ter inspiratie. Uitgangspunt is dat scholen er zelf voor kunnen kiezen met dergelijke materialen aan de slag te gaan, omdat de daarin voorgestelde werkwijze bijvoorbeeld past bij hun onderwijsvisie, bij thema's waar ze aan werken of bij de interesses en behoeften van hun leerlingen.

Vraag 8

Welke kansen ziet u om een dergelijke pilot ook in Nederland te laten uitvoeren?

Antwoord 8

Een eventueel programma zou door het programma *DuurzaamDoorgeïnitieerd* kunnen worden.

Vraag 9

Hoe verhouden de toevoegingen aan het Nieuw-Zeelandse curriculum zich tot de inhoud van het huidige Nederlandse curriculum en het curriculum zoals dat vorm krijgt bij de curriculumherziening?

Antwoord 9

In de in het kader van Curriculum.nu ontwikkelde bouwstenen is bijzondere aandacht voor duurzaamheid, als één van de doorsnijdende thema's die binnen meerdere leergebieden aan de orde komen, zoals bij Mens en Natuur en bij Burgerschap. Indien uw Kamer daarmee in kan stemmen worden de bouwstenen in de komende periode vertaald worden naar concrete leerdoelen, die vervolgens na een stevige toets in de onderwijspraktijk worden vastgelegd in formele curriculumdocumenten. Zie voor wat betreft een vergelijking met het huidige curriculum ons antwoord op de volgende vraag.

Vraag 10

Welk deel van de voorgenomen inhoud van de Nieuw-Zeelandse klimaatlessen zou nieuw zijn voor het Nederlandse onderwijs?

Antwoord 10

Onderwerpen als klimaat(verandering) en duurzaamheid zijn sinds jaar en dag onderdeel van het curriculum van het Nederlandse primair en voortgezet onderwijs, dat zijn dus geen nieuwe inhouden in het Nederlandse onderwijs. Daarnaast rust het onderwijs kinderen, jongeren en (jong-)volwassenen toe voor de toekomst in het algemeen en voor hun toekomst in het bijzonder. Daardoor kunnen zij, nu en later, als (zelf-)bewuste, kritische en goed opgeleide burgers ook zelf verantwoordelijkheid nemen voor die toekomst en zo zelf ook in positieve zin het verschil maken.

Vraag 11

Hoe verhouden deze toevoegingen aan het Nieuw-Zeelandse curriculum zich tot de Italiaanse plannen voor het integraal verwerken van klimaatlessen in het Italiaanse onderwijs?⁴

Antwoord 11

Wij achten ons niet in de positie een inhoudelijke vergelijking te maken tussen de voorstellen ten aanzien van het Italiaanse onderwijs en die voor het Nieuw-Zeelandse curriculum, en daar een oordeel over te geven.

Vraag 12

Bent u van mening dat – met het oog op een leefbare planeet nu, later, hier en elders – Nederland het voorbeeld van Italië⁵ 6 en Nieuw-Zeeland⁷ zou moeten volgen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Uiteraard is het zinvol om kennis te nemen van initiatieven in andere landen, maar onderwijs- en curriculumbeleid is een nationale verantwoordelijkheid, zowel voor wat betreft de beoogde onderwijsinhoud als de manier om hiermee om te gaan. Nederland behoeft het voorbeeld van Italië en Nieuw-Zeeland dan ook niet te volgen, aangezien thema's als duurzaamheid, klimaat en leefbaarheid ook nu al ingebed zijn in het Nederlandse onderwijs, en dit ook onderdeel van het curriculum zal blijven.

Vraag 13

Erkent u dat als gevolg van de klimaatcrisis de psychologische effecten van de klimaatcrisis in de toekomst mogelijk nog verder zullen toenemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

Op deze vraag kunnen wij geen eensluidend en wetenschappelijk onderbouwd antwoord geven, ook omdat mensen verschillen naar karakter en daardoor anders reageren op en geraakt worden door wat er in de wereld gebeurt.

Vraag 14

Erkent u dat de psychologische effecten van de klimaatcrisis in het algemeen meer aandacht verdienen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

Serieuze psychologische problemen, waar deze ook uit voortvloeien, verdienen uiteraard alle aandacht die er redelijkerwijs aan gegeven kan worden, en in de regel gebeurt dit dan ook.

Vraag 15

Welke stappen gaat u ondernemen om de psychologische effecten van de klimaatcrisis meer aandacht te geven?

Antwoord 15

Leerlingen – of zij zich nou onzeker of somber voelen over mondiale ontwikkelingen en de toekomst, of als dat niet het geval is – kunnen in het funderend onderwijs met goede loopbaanoriëntatie (LOB) en met natuurlijk een degelijke basis aan kennis en vaardigheden worden gewezen en voorbereid op vervolgstudies waarmee zij later zélf kunnen bijdragen aan het bedenken en realiseren van oplossingen voor uitdagingen dicht bij en ver weg, waaronder wereldwijde uitdagingen met betrekking tot het klimaat. Het

⁴ Kamervragen van het lid Van Raan (Partij voor de Dieren) over de klimaatlessen op Italiaanse scholen:

⁵ <https://www.nytimes.com/2019/11/05/world/europe/italy-schools-climate-change.html>

⁶ Kamervragen van het lid Van Raan (Partij voor de Dieren) over de klimaatlessen op Italiaanse scholen:

<https://www.partijvoordedieren.nl/vragen/vragen-van-raan-over-het-integraal-verwerken-van-klimaatlessen-in-het-italiaanse-onderwijs>

⁷ <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/13/new-zealand-schools-to-teach-students-about-climate-crisis-activism-and-eco-anxiety>

voorzicht om zélf de handschoen op te kunnen pakken kan leerlingen een positief gevoel van verantwoordelijkheid en hoop geven. Dit onderstreept het belang van kwalitatief goed onderwijs, wat dan ook vanzelfsprekend onze gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

Vraag 16

Erkent u dat de lakse houding van o.a. de Nederlandse regering ten opzichte van de klimaatcrisis, sterk bijdraagt aan de psychologische effecten van de klimaatcrisis? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 16

Nederland onderschrijft de klimaatdoelen van Parijs, en voert hier actief beleid op. Wij herkennen het in de vraag geschetste beeld dan ook niet.